

QUESTIO III. — DE QUIBUSDAM ALIIS HUC SPECTANTIBUS.

Petes 1. an præmemoratus solis retrogressus fuerit celer, an vero lentus.

R. verisimilius esse quod fuerit celer, saltem hoc sensu, quod sol non retrocesserit sub tanta mora, quanta procedere solet.

Probatur. Quia utrumque tanquam miraculosum oblatum erat regi, ut sol vel procederet, vel retrocederet. Atqui non potuisset utrumque tanquam miraculosum offerri, si ageretur de motu lento, seu ordinario, quia in progressu solis ordinario nullum est miraculum, sed tantum in celeri vel subito; ergo, etc. Cum igitur Scriptura eodem modo loquatur de retrocessione, sicut loquitur de progressu solis: sequitur quod sicut progressus fuisset celer, casu quo eum rex elegeret, ita et celer fuerit retrocessio.

P. 2. an retrocedente sole, etiam astra alia simul retrocesserint.

R. verisimilius, quantum nos apprehendere possumus, circa omnia alia astra cursum fuisse mutatum; ne alioquin perturbatus dicatur totus ordo, et harmonia cœlestis, atque majus, quam debet, adstruatur miraculum. Dico quantum nos apprehendere possumus: quia si verum sit systema copernico-cartesianum, juxta quod sol est in centro quasi universi tanquam mare igneum, et loco non movetur, sed motu suo circumvolutivo orbem planetarum circumvolvitur, mutatio tantummodo est facta circa terram cum ejus cœlo, in cujus quasi centro residet. Unde in hoc supposito totum verificatur, dicendo quod Deus contra communem naturam cursum, subito non tantum stiterit cursum terræ, sed declinare fecerit terram ad decem lineas.

P. 3. quid intelligi debeat per decem lineas aut gradus, quibus umbra solis reducta est retrorsum.

R. Licet aliqui per lineam intelligant horum integram, verisimilius tamen per lineam intelligenda est media hora.

Probatur hoc ex situ regionis illius: quia locus, in quo erat horologium, erat in Palæstina, ubi brevissimus dies artificialis, ab ortu scilicet solis usque ad occasum, est paulo minus quam 10 horarum, longissimus vero paulo amplius quam 14 horarum. Jam vero per prophetam dicitur Isaia XXXVIII, 8: *Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achaz in sole (utique lucente, adeoque die perseverante) retrorsum decem lineas; et consequenter ad decem lineas retrocedere debebat ex loco in quo erat domus propheta loquebatur. Atqui decem illæ lineæ signare non poterant horas decem, utpote sub meridiem existentibus in die artificiali longissimo horis duntaxat septem residuis, in brevioribus autem diebus horis quinque; ergo per lineam singulam tantum intelligi potest media hora, si miraculum illud contigerit in meridie.*

Quod vero sub meridiem, seu quando sol a meridie incipit declinare ad occidentem, hoc miraculum fa-

ctum sit, probabilissimum est: quia videbatur solus restare umbræ ascensus; et hinc ait Ezechias IV Reg. XX, 10: *Facile est umbram crescere; ac proinde jam sol progressus erat ad locum quo umbra naturaliter crescere debebat, adeoque in ultimo puncto ascensus sui videtur fuisse sol, dum istud miraculum contigit.*

Itaque si per lineam intelligeretur hora integra, processus vel retrocessus solis ad decem lineas certo noctem involvisset, in qua umbra videri non potuisset. Nam fingamus mane a propheta oblatam electionem, si in casu elegeret rex solis regressum, nox incubuisset; si vero in meridie aut post meridiem electio oblata fuisset, et progressum solis postulasset Ezechias, etiam nox incubuisset. Etenim cum longissimus etiam dies habeat ibidem horas circiter tantum 14, si per lineam intelligatur hora integra, quidquid petuisset rex, noctem postulasset; quod tamen verisimile non est, cum tunc umbra videri non potuisset. Unde si per lineam intelligatur media hora, et circa meridiem facta supponatur electio, omnia facile conciliabuntur.

Cap. XXXIII describitur impietas, punitio et poenitentia Manassis, item impietas Amonis. Sed circa hæc nihil notabile discutiendum occurrit.

CAP. XXXIV, XXXV.

Amoni succedens pius filius Josias, idolorum cultu sublato, templum instaurat, et, convocato populo, lectoque legis libro, fœdus cum Domino percussit. Deinde maxima cum solemnitate, plurimisque victimis celebrato festo Azymorum, tandem contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, et præsertim Jeremiæ.

QUEDAM RESOLVUNTUR CIRCA ACTA ET GESTA JOSIÆ.

Petes 1. quare cap. XXXIV, 22, iverint Helcias sacerdos et alii ad Oldam prophetidem.

Ratio dubitandi est, quia videntur potius debuissent ire ad Jeremiam prophetam celeberrimum, qui illo tempore floruit; vel saltem ad alios viros prophetas, qui tunc erant in Juda, prout patet IV Reg. XXIII, ubi y° 2 legitur: *Ascenditque rex templum Domini, et omnes viri Juda... et cum eo sacerdotes et propheta.*

Respondent aliqui eos non ivisse ad Jeremiam, quia Jeremias tunc adhuc erat puer, ac proinde nullius auctoritatis. Sed hi revincuntur: quia Jeremias cepit prophetare anno decimo tertio regni Josiæ, ut dicitur Jerem. I: Josias autem ad hanc prophetissam misit anno regni sui decimo octavo, ut manifeste dicitur IV Reg. XXII, 5 et seq., adeoque Jeremias jam per quinquennium prophetaverat. Unde

R. Jeremiam verisimilius monendis et instruendis viris Israel occupatum, Jerosolymis non fuisse, quando rex ex lectione legis subito territus, pro se et pro populo consuli voluit Dominum quid agendum esset; ne vel ad tempus ira Dei maneret super omnes. Cum autem celebris illa esset prophetissa, possetque statim consuli, ad eam misit Helciam pontificem.

Per prophetas autem, de quibus agitur IV Reg. XXIII, intelliguntur illi qui destinati erant ad cantandas laudes divinas, licet non haberent spiritum prædicendi futura; ac proinde ad eos mittere non debuit.

Petes 2. quomodo vere dixerit Oida Josiæ y° 26 et 28: *Quoniam audisti verba voluminis... colligam te ad patres tuos, et infereris in sepulcrum tuum in pace; quandoquidem ex cap. seq. constet quod Josias jaculo percussus sit in pugna contra regem Ægypti.*

R. voces in pace hic distingui contra captivitatem hostilem, aliasque calamitates, quas Oida populum passurum prædicebat; subditur enim immediate: *Nec videbunt oculi tui omne malum quod ego inducturus sum super locum istum et habitatores ejus.* Gravius autem malum est cordatis et sapientibus videre afflictionem populi, præcipue spiritualem, quam citam et violentam mortem oppetere. Hinc Machabæi dicebant I Machab. III: *Melius est mori in bello quam videre mala gentis nostræ et sanctorum.*

Porro ex causali quam dat Oida: *Quia audisti verba voluminis... reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus,* ostendit Scriptura non esse ingratum Deo externis signis interiorem tristitiam, et peccati detestationem manifestare.

Petes 3. quo sensu cap. XXXV, 18, dicatur: *Non fuit Phase simile huic in Israel a diebus Samuelis propheta; sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit Phase sicut Josias.*

R. hoc non posse absolute intelligi de multitudine populi, vel de solemnitate, quasi ad hanc plures convenierint, vel hostiæ plures in ea oblatæ sint, etc. Certum enim est, sub Davide, unitis duodecim tribubus, legalique florente observantia, sicut et sub Salomone nondum depravato, convenisse et homines, et hostias multo plures fuisse oblatas. Unde id intelligendum est hoc sensu, quod in nullo Phase fuerit tanta liberalitas regis, quam Josiæ, qui licet opibus inferior esset Davide et Salomone, plura tamen munera contulit toti populo ad celebrationem festi Azymorum, quam David, et Salomon, aut alius quisquam rex contulisse legantur.

Petes 4. an peccaverit Josias pugnando contra Pharaonem Nechao.

Ratio dubitandi est 1. quia Pharaon cap. XXXV, 21, declarat quod Josiæ indicere bellum non velit; ait enim: *Contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire præcepit.*

2. Scire poterat Josias non esse voluntatem Dei ut contra Pharaonem pugnaret. Nam eodem versu subdit Pharaon: *Desine adversus Deum facere.* Item y° 22 de Josia dicitur: *Nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei.* Unde patet quod non mendaciter Pharaon Josiam a bello contra se movendo dehortatus sit.

3. Quia lib. III Esdræ, cap. I, 28 (tametsi hic liber non sit canonicus) refertur quod Josias non at-

tenderit ad verbum prophetae ex ore Domini. Quinimo S. Hieron., in epist. ad Ctesiphontem, per illum prophetam intelligit Jeremiam, qui indicaverat Josiæ ne pugnaret contra Ægyptios, vel alias esset occidendus.

R. omnibus iis non obstantibus, a gravi saltem peccato Josiam posse excusari: quia rationes habere potuit, ipsum moventes, cur regno suo ab exercitu Pharaonis metueret. Quamvis enim Pharaon protestaretur se non venire adversus eum, non tamen illi fidem adhibere tenebatur: quia callida sæpe sunt consilia regum, præcipue infidelium, et hucusque pene semper capitalem inimicitiam ostendentium, dum sub prætextu invadendi aliam regionem (uti in casu rex Ægypti intendebat invadere Assyriam, ut dicitur IV Reg. XXIII, 29), obruunt eam de qua minime timebatur.

Quantum ad prophetam Deique revelationem, commode dici potest quod Deus tum Pharaoni inspiraverit, seu per somnium, seu etiam interno instinctu et inspiratione moverit ad debellandam Assyriorum ditionem; tum etiam per prophetam, puta Jeremiam, moneri curaverit Josiam, ne contra Pharaonem pugnaret, non quasi pugna esset illicita, sed corpori ejus subditorumque ejus incolunitati periculosa et exitialis; quod exitium permittere voluit Deus in poenam præcedentium populi peccatorum.

Cæterum hæc probabiliter dicta sint. Unde quidquid sit, qui tenet legitime indicatam esse Josiæ divinam voluntatem, qua tanquam illicita ei prohibebatur pugna, sustinere debet eum graviter quidem peccasse, sed egisse poenitentiam; puta dum vulneratus reduci voluit in Jerusalem: tum quia IV Reg. XXIII, 25, dicitur: *Similis illi non fuit ante eum rex, qui revertebatur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua juxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi: tum quia Ecclesiastici XLIX, 1 et seq., tanquam sanctus laudatur.*

CAPUT XXXVI.

Josiæ mortuo succedunt impii ejus posterii, primum, sed brevissimo tempore, Joachaz, deinde Eliacim, Joachin et Sedecias, sub quibus universus populus captivus abducitur in Babylonem.

QUESTIO PRIMA. — QUOMODO DE ELIACIM SEU JOAKIM VERIFICETUR TEXTUS SCRIPTURÆ.

De Joakim hic y° 6 dicitur: *Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldæorum, et vincitum catenis duxit in Babylonem.* Lib. IV Reg. cap. XXIV, 5, de eodem dicitur: *Et dormivit Joakim cum patribus suis.* Jeremiæ vero XXII, 19, sic de eodem vaticinatur propheta: *Sepultura asini sepelietur, putrefactus et projectus extra portas Jerusalem.* Circa hos textus inquiri potest, quomodo simul verum sit, quod Joakim in Babylonem abductus fuerit, et tamen in Jerusalem mortuus sit, et ibidem extra portas projectus sit.

Estius, scribens in hoc caput, hæc ita inter se

conciliare conatur: Sciendum est, inquit, quod Nabuchodonosor hunc regem Joakim ceperit captivum, et vinxerit catenis, ad hoc, ut duceret eum in Babylonem; attamen postea, mutato consilio, eo quod rebellasset contra ipsum, et rupisset pactum cum eo initum, jussit eum interfici, et cadaver extra muros Jerusalem insepultum projici, quemadmodum et refert Josephus in Antiquitatibus judaicis. Quod ergo habemus: *Vinctum catenis duxit in Babylonem*, alii ex hebræo clarius vertunt: *Vinxit eum catenis duabus, ut duceret in Babylonem*. Ita Estius.

Attamen probabilis videtur, quod Joakim in Babylonem ductus fuerit: nam id clare hic γ . 6 exprimit Vulgata nostra. Dicendum itaque, quod Nabuchodonosor Joakimum catenis vinctum in Babylonem duxerit simul cum Daniele et pluribus sociis de semine regio; ut habetur Daniel. I, 5 et seq. Sed Joakim in Babylone res suas disponens, et componens cum Nabuchodonosore, eique tributum promittens, ab eo remissus est in Jerusalem: ubi rursus rebellans, anno undecimo regni sui, a latronculis Chaldæorum, quos Dominus immiserat in Judam, ut habetur IV Reg. XXIV, 2, occisus est, cadavere ejus extra portam projecto *ad aestum per diem, et ad gelu per noctem*, ibidemque putrefacto, ut patet ex Jerem. XXXVI, 50. Ita Tirinus, A Lapide et alii. Unde dum capite mox citato lib. IV Reg., 5, dicitur: *Dormivit Joakim cum patribus suis*, non est intelligendum de sepultura, vel loco sepulture, quasi corpus ejus esset appositum corporibus majorum suorum; sed tantum significatur, eum mortuum esse, sicut et patres ejus mortui erant; ac proinde nec qualitas mortis aut sepulture per illa verba tangitur.

Petes quid intelligendum sit per abominationes quæ γ . 8 dicuntur inventæ in Joakim.

Hebræi multique catholici per eas intelligi volunt stigmata quædam quæ in ejus corpore inventa et deprehensa sunt post mortem, quæque vivus corpori suo imprimi curaverat in honorem idolorum; sicut præstigiatores et superstitiosi aliqui adhuc hodieum vel imprimunt, vel imprimi permittunt corporibus suis, aliorumque quos seducunt, notas aliquas, quas ad certos effectus valituras arbitrantur. Interim

R. juxta communem loquendi modum Scripturæ, per abominationes intelligi peccata gravissima, præcipue contra cultum Dei, quæ dicuntur in ipso inventa, eo quod deprehensus sit ea commisisse. Eodem sensu psalm. XVI dicitur: *Non est inventa in me iniquitas*, id est, non sum deprehensus in iniquitate.

QUÆSTIO II. — QUOT ANNORUM FUERIT JOACHIN, DUM REGNARE COEPIT.

Resp. et dico: *Decem et octo annorum erat Joachin*

cum regnare cœpisset, IV Reg. XXIV, 8. Quæ verba ita clara sunt, ut explicari non possint, nisi mendum admittatur in textu citato, quod non apparet necessarium, imo potius Scripturæ repugnat. Deinde non est admittendum mendum in verbis sequentibus: *Et tribus mensibus regnavit in Jerusalem*; ergo, etc.

Obj. I. Dicitur hic γ . 9: *Octo annorum erat Joachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Jerusalem*. Ergo non erat annorum octodecim.

R. dist. conseq. Ergo non erat annorum octodecim, dum incœpit regnare cum patre suo; concedo: dum solus regnavit; nego conseq. Dico ergo quod verisimiliter Joakim anno secundo regni sui filium suum Joachin octennem, regni socium assumpserit, adeoque cum eo 10 annis regnaverit.

Causa hujus assumptionis videtur fuisse, quia timebat ne, si quid humanitus sibi accidisset, Matthanias frater suus, excluso puero Joachin, regnum invasisset. Nec sine causa fuit iste timor; nam cum eo tempore Joakim cliens et tributarius esset regis Ægypti, cum quo Nabuchodonosor gerebat inimicitias: formidare poterat, ne brevi in Judæam veniret Nabuchodonosor rex Babylonis; uti existimat Torniellus ad annum mundi 3427.

Obj. II. Historiæ regum Juda exactius narrantur in libris Paralip. quam in libris Regum, cum horum sint suppletivi; ergo potius dicendum quod tantum fuerit 8 annorum, dum solus regnare cœpit.

R. neg. conseq. Quia circumstantiæ in textu additæ non videntur posse de octenni puero intelligi. Imprimis enim tam hic, quam IV Reg. XXIV, 9, dicitur: *Fecit malum coram Domino juxta omnia quæ fecerat pater ejus*. Quis autem credet, ad universalem malitiam impii patris puerum octennem pertinere, et hoc tantum tempore trium mensium? Deinde loco citato lib. IV Reg., 15, additur: *Transtulit quoque (Nabuchodonosor) Joachin in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis*, etc. Jam vero quis iterum arbitretur, quod Joachin jam duxisset uxores, si puer tantum erat 8 annorum? Unde circumstantiæ arguunt eum tunc majoris fuisse ætatis.

Inst. Dicitur hic γ . 10: *Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem*. Ergo plus quam tribus mensibus regnavit; et consequenter ad universalem malitiam impii patris pertinere potuit.

R. neg. conseq. Quia hoc non intelligitur de circulo anni regni Joachin, sed de circulo anni secundum se sumpti. Unde sensus est: Cum finiretur iste annus, cujus mense nono, die vigesimo regnum suscepit Joachin, misit Nabuchodonosor rex, etc.

DILUCIDATIO IN LIBRUM I ESDRÆ.

Præfatio.

Circumferuntur quidem sub nomine Esdræ libri quatuor, sed duo ab Ecclesia tanquam apocryphi habentur, quia de earum authentica et divinitus facta inspiratione non constat. Duo priores libri, seu nostri canonici, teste S. Hieron. in epist. ad Paulinum, in unum volumen coarctabantur, quod communiter adscribebatur Esdræ sacerdoti. Sed non est improbabile, priorem partem esse Esdræ, posteriorem Nehemie. Interim nomine Esdræ ab Ecclesia habentur, prout nunc divisi sunt libri duo, seu quia ab ipso scripti sunt, seu quia gesta Esdræ in iis describuntur.

Fuit autem Esdras vir piissimus, et sacerdos doctissimus ubi adolevit, qui Spiritu divino afflatus non tantum depravatos populi mores corrigere, contribulesque suos Babyloniorum illecebris captos in terram Juda reducere conatus est, sed et libros divinos injuriis temporum seu dispersos seu mutilos pristinae

integritati restituit, confecitque eorum, quos reperire potuit, catalogum, quem vocamus canonem Judæorum.

Narrat autem primus liber Esdræ, quomodo completis 70 annis captivitatis babilonicæ, Judæis a Cyro, Persarum monarcha, data sit facultas eundi Jerosolymam, in eaque templum ædificandi, datis in hunc finem de mandato Cyri per omnium provinciarum præfectos, id est per primores captivorum in qualibet Persidis provincia existentium, subsidiis auri argenteque, nec non restitutis a Cyro vasibus sacris, quæ ante e templo sustulerat Nabuchodonosor rex. Cum vero reduces per circumjacentium inimicorum calumnias invidiamque varie apud Babylonæ reges denigrarentur: ab ædificando templo, et a restauranda urbe supersedere coacti sunt.

PARS DECIMA QUARTA.

CAPUT PRIMUM.

Cyros divino monitu solvit captivitatem babilonicam, et redditis vasibus sacris, reedificandi templi copiam facit.

QUÆSTIO PRIMA. — QUANDONAM INCOPERINT ET FINITI FUERINT ANNI CAPTIVITATIS BABYLONICÆ.

Circa initium et finem annorum captivitatis babilonicæ multum inter se variant et discrepant tum chronologici, tum S. Scripturæ interpretes. Aliqui enim principium illorum septuaginta annorum desumunt ab anno decimo tertio regni Josiæ, quo Jeremias cœpit imminentes Judæorum calamitates vaticinari. Alii istos annos inchoant ab anno quarto regis Joakim; alii a transmigratione Joachin filii Joakim; alii denique a captivitate Sedeciæ. Antequam autem in hac opinio-num varietate mentem nostram aperiamus, quædam prænotanda sunt. Sit itaque

§ I. — QUÆDAM PRÆNOTANTUR.

Nota 1. ex Scriptura satis evidenter constare, quod captivitas seu transmigratione babilonica duraverit 70 annis: siquidem id clare exprimitur Jerem. XXV, 1, ubi ita habetur: *Verbum, quod factum est ad Jeremiam e omni populo Juda in anno quarto Joakim filii Josiæ*

regis Juda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis)... γ . 8: *Hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea: γ . 9: Ecce ego mittam, et assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum (non cultorem, sed sententiæ divinæ in pœnam peccatorum executorem), et adducam eas super terram istam, et super habitatores ejus...* γ . 11: *Et erit universa terra hæc in solitudinem et in stuporem: et servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis.* γ . 12: *Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, etc.* Iterum eosdem 70 annos commemorat Jeremias in epistola quam misit ad Jechoniam et alios Judæos qui Babylonem abducti fuerant, cap. XXIX, 10: *Hæc dicit Dominus: Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos: suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum.* Ex his satis clarum et evidens est, quod captivitas babilonica præcise 70 annis duraverit. Interim tamen

Dices: Baruch, cap. VI, 9, dicit: *Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis pluribus, et temporibus longis, usque ad generationes septem.* Atqui generationes septem non possunt fieri spatio 70 annorum;